

EL TREBALL PER PROJECTES

a l'escola Marta Mata
de Vilanova del camí

"Los proyectos no son una metodología didáctica, sinó una concepción global de la educación que rompe con un currículum cerrado y tiene sus conexiones con como se aprende a leer, a escribir, a contar y a representar el mundo. Es una concepción que se basa en escuchar al sujeto, en el fomento del deseo de aprender y en el trabajo colaborativo entre los diferentes agentes comunicativos"...

Fernando Hernández

Una mica d'història

L'equip directiu i l'equip docent de l'escola Marta Mata de Vilanova del Camí han estat, des dels seus inicis, preocupats per oferir una educació de qualitat basada en la recerca de metodologies d'ensenyament que tinguin com a objectiu posar al centre a l'alumnat, com a principal protagonista de l'aprenentatge, lligat amb la idea socio-constructivistes de que han de ser els mateixos infants els que construeixin el seu aprenentatge, basat sobretot en la creativitat i la construcció de significats.

Debatre sobre el conflicte entre ensenyar i aprendre, en la contradicció entre com hem d'organitzar l'ensenyament i com s'organitza l'aprenentatge (com aprenen les persones), ha estat sempre present a l'escola. Pensem i creiem fermament en un ensenyament centrat en com aprenen les persones, infants i adults, dins d'una cultura determinada, la nostra. I situar-nos en les capacitats d'inventar, dialogar, investigar, trobar camins de resolució...

Aquest debat ens porta a organitzar part de l'horari escolar en **treball per ambients**, ja des dels inicis de l'escola, el curs 2005/06, fins el 2010/11.

Podem definir els ambients com una proposta on s'ofereixen als nens i a les nenes uns espais, uns materials i un temps per tal que puguin desenvolupar el seu projecte, a vegades individual, altres en petit grup i altres col·lectiu, amb l'objectiu de desenvolupar unes habilitats o competències concretes depenent de cada ambient. Tots els ambients tenen com a eix vertebrador les habilitats de pensament creatiu i les habilitats socials i emocionals.

En aquesta proposta, en la nostra escola, té un pes important l'anomenada sisena hora.

A partir de curs 2011-2012, arrel de la supressió de la sisena hora per un costat i del treball i debat iniciat al curs anterior en el claustre de mestres de l'escola, s'inicia **el treball per projectes** a l'educació primària. Els dos primers cursos es plantegen només a nivell de comunitat. A partir del curs 2013-14 s'inicien "oficialment" els projectes d'aula, oficialment perquè tot i no estar en els horaris alguns mestres ja havien iniciat projectes de llengua o matemàtica dins les hores de suport instrumental. Aquest mateix curs, 2013-2014, la comunitat de petits s'incorpora al treball per projectes tant de comunitat com d'aula, deixant de tenir com organització principal el treball per racons.

És en aquest curs quan considerem que passem de fer projectes de treball a la concepció global d'ensenyament de treball per projectes.

Per què l'enfocament del treball per projectes?

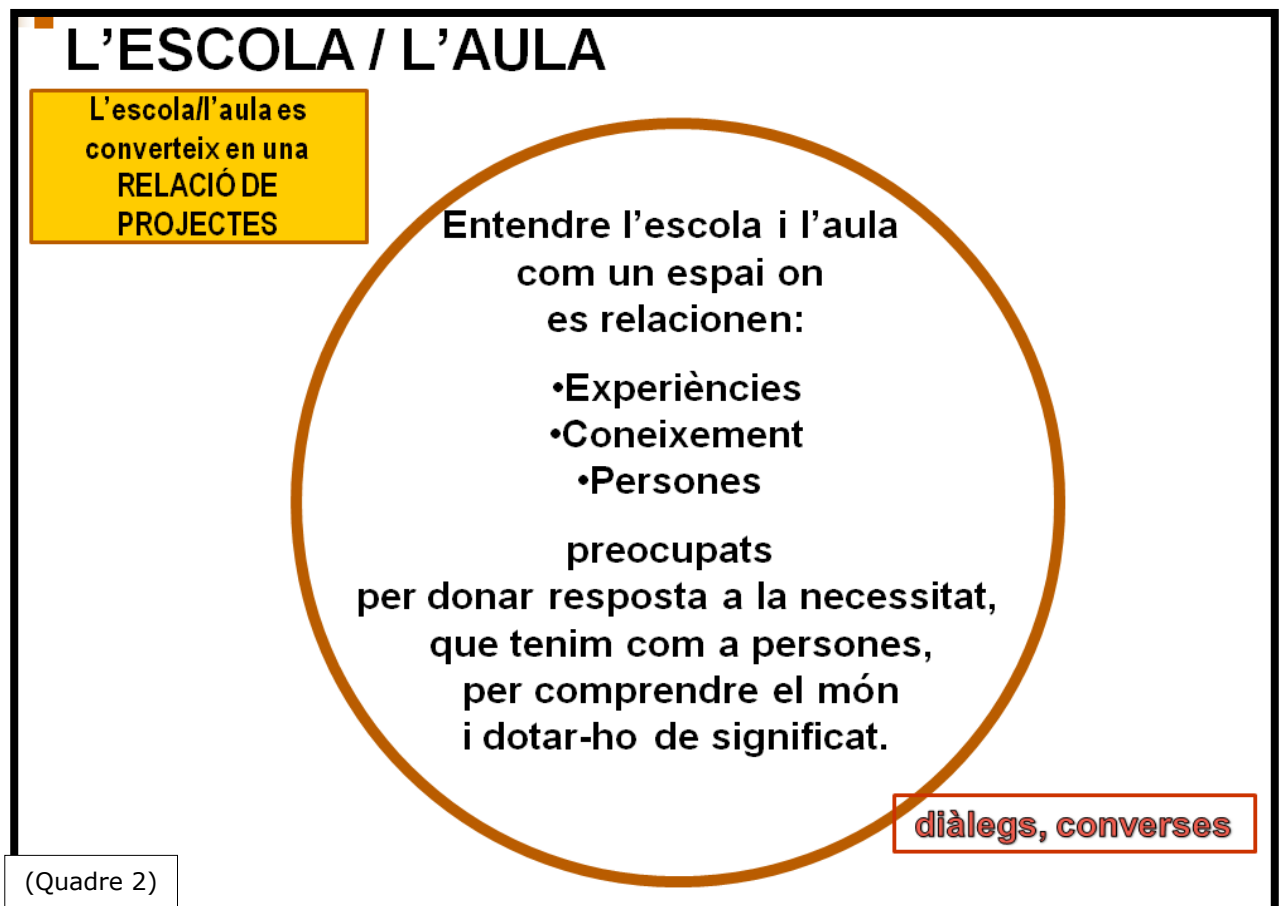
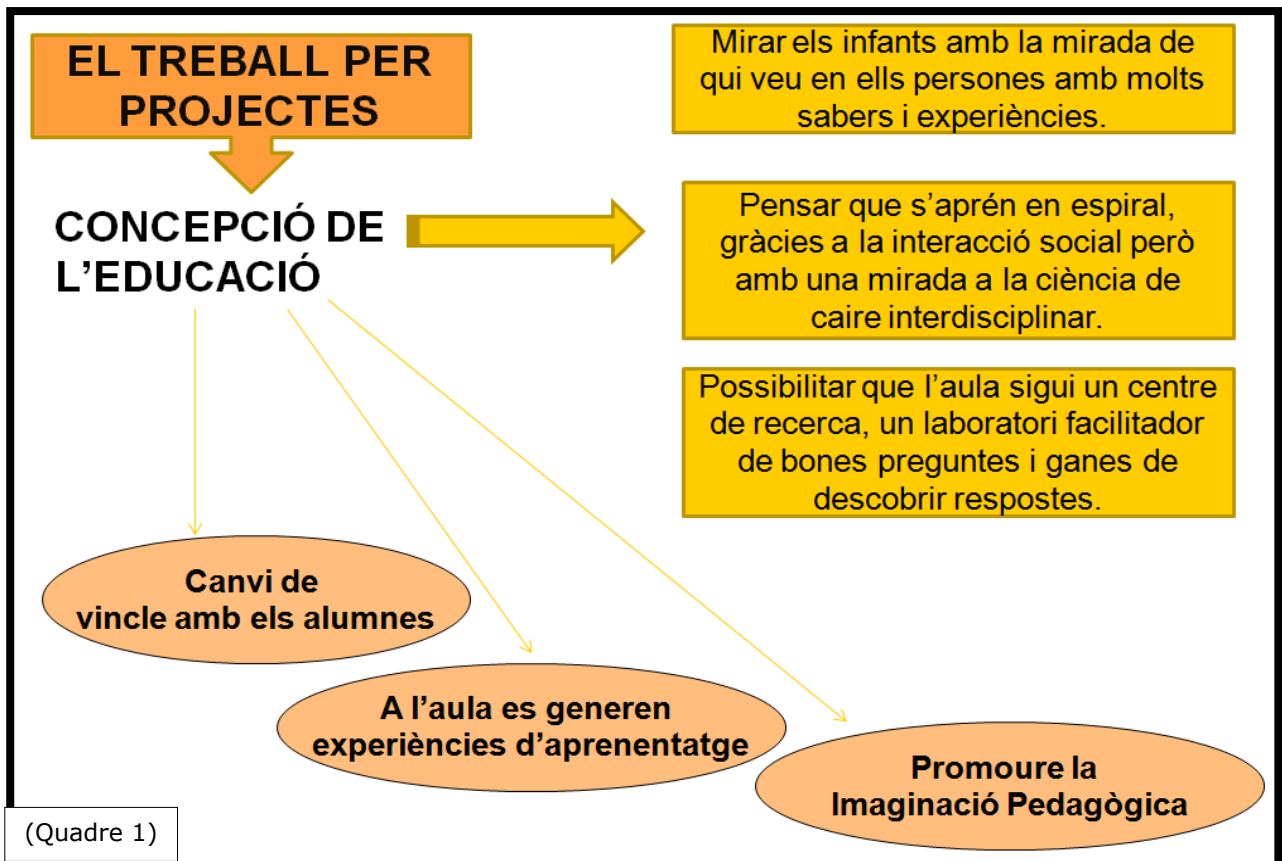
- Perquè l'objectiu de l'educació és, per nosaltres, el de ser formar els futurs ciutadans i ciutadanes, perquè es converteixin en aprenents més flexibles, eficaços i autònoms, dotant-los de capacitat d'aprenentatge, i no només coneixements i sabers.

- Perquè el treball per projectes dóna molta importància als aspectes metacognitius, és a dir, a fer explícit allò que se sap i allò que s'aprèn, com també a la manera de tractar la informació. Dit d'una altra manera, als procediments que s'utilitzen per realitzar les activitats d'aprenentatge en el procés de recerca i adquisició de coneixements.
- Perquè l'educació que fem al centre incideix sobre la capacitat d'organitzar, interpretar i donar sentit a la informació que rep l'alumnat de la societat, una informació que ni tan sols busca, i sobretot a dotar-la de significat.
- Perquè l'educació no ha de proporcionar coneixements com a veritats acabades, sinó que ha d'ajudar a construir el propi punt de vista, construir el judici personal.
- Perquè la funció del treball per projectes és afavorir la creació d'estratègies d'organització dels coneixements escolars en relació amb:
 - Aprendre a prendre decisions: proposar, argumentar, triar...
 - Tractar la informació: cercar-la, organitzar-la, interpretar-la, assimilar-la, judicar-la...
 - Transmetre la informació: comunicar-la, fer-la comprensible, compartir-la, elaborar-la...
 - Avaluar els aprenentatges: ser conscients del que sabem, del que ignorem, com ho hem abordat...
- Perquè dóna importància a la interacció (discussió, argumentació, plantejament de qüestions, ...) o sigui a l'aprenentatge cooperatiu, al treball cooperatiu.
- Perquè l'alumna/e és, en tot moment, participatiu i actiu en el seu procés d'aprenentatge, on donem rellevància a la coherència entre pensament i acció.

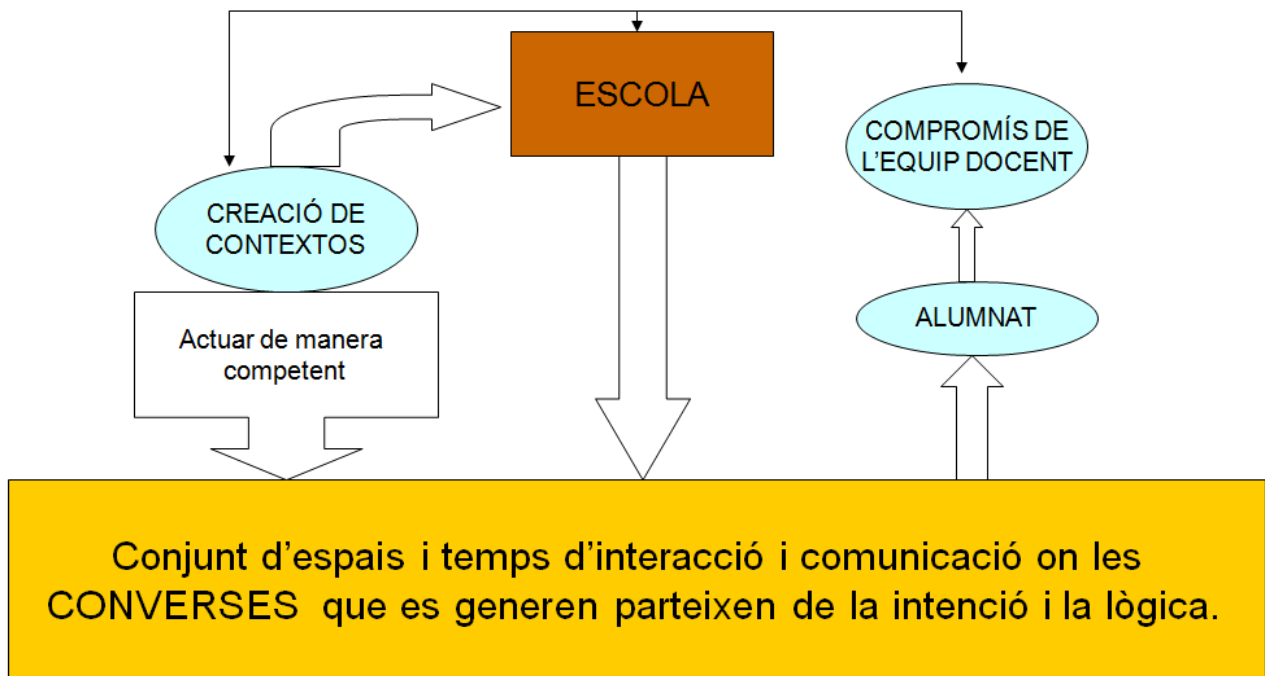
Què és per nosaltres el treball per projectes?

- Una manera d'organitzar la vida a l'escola afavorint una **gran multiplicitat de contextos relacionals** basats en l'establiment de **vincles** rics.
- Una oportunitat per utilitzar les diferents **àrees**, de manera **globalitzada**, per a la construcció d'un **coneixement crític del món**.
- Una oportunitat per tal que els nens i nenes aprenguin a **partir d'allò que saben**, podent utilitzar els seus sabers personals **en qualsevol moment**, oferint-los **l'ajut adequat** a cadascú.
- Una oportunitat per als i les docents, d'ensenyar, partint del **treball en equip** i aprofitant **els coneixements i les habilitats personals** de cada un i cada una.

Poc a poc ens adonem que els canvis també ens involucren a nosaltres, als i a les mestres, la nostra mirada a aquesta concepció de l'educació té ha veure en un canvi important, canvis de mirada cap els infants, canvis de mirada a com s'aprèn i canvis de mirada a l'aula i a l'escola. (Quadres 1, 2 i 3)

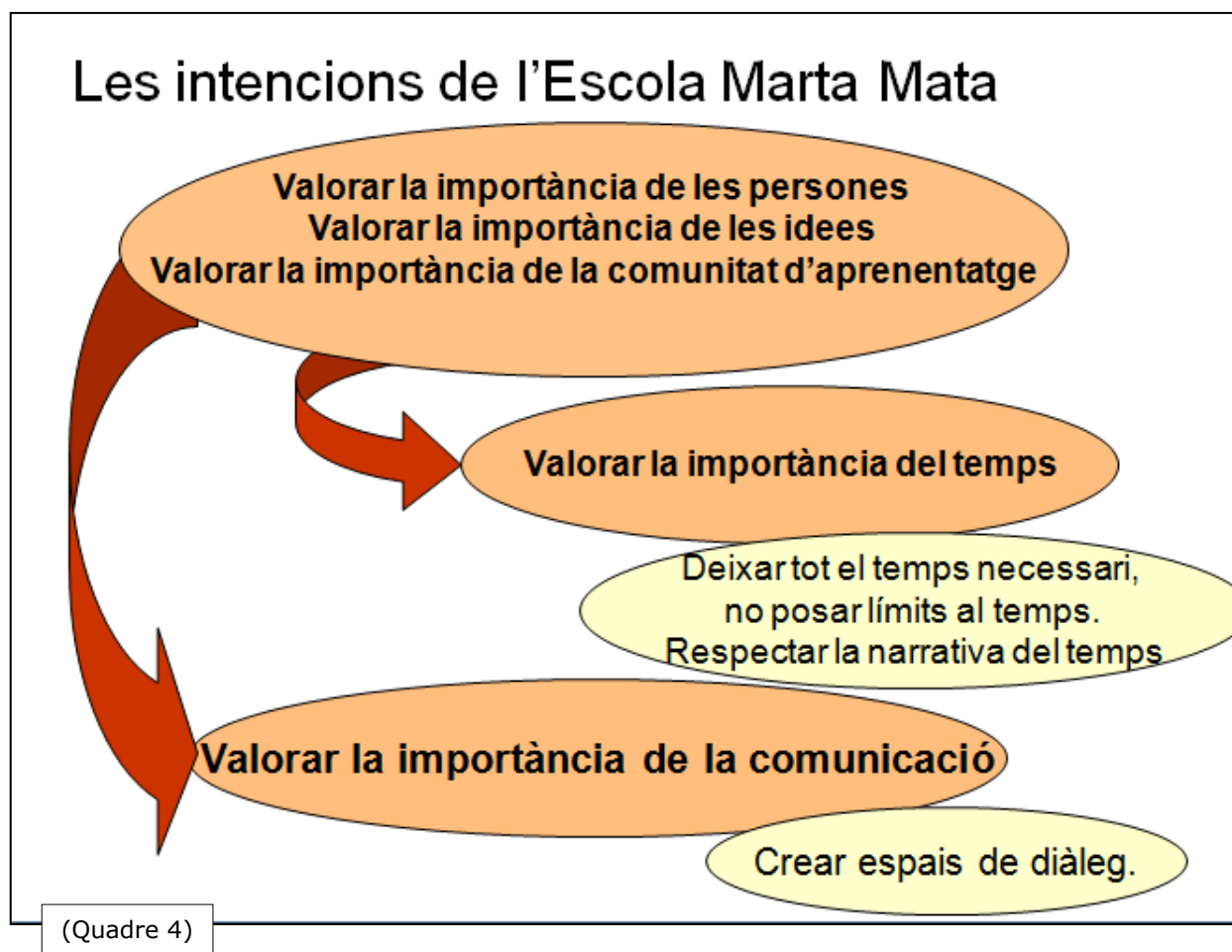
De la verbalització ➡ a la comunicació responsable, autònoma i conscient.

(Quadre 3)

Aquesta mirada ens ha portat a definir tres pilars importants de l'escola, que fan referència al treball per projectes, però que amplia la seva influència a tots els àmbits de la vida a l'escola; **la importància de:**

- **Les persones:** tant a nivell individual com col·lectiu, tenint sempre present la importància de les idees de cada una d'elles, sabers personals que anirem modificant en contacte amb els sabers dels altres.
- **El temps:** hem de deixar temps, la contrucció de coneixements i de significats des de l'interior de cada una de les persones que formen part de la comunitat necessita de temps. Alhora que cal respectar la narrativa del temps. És el discurs del temps que ens demana d'unes coses o d'unes altres quan estem indagant.
- **La comunicació:** hem de crear espais de comunicació, espais pel diàleg, un marc de comunicació on hi siguin present totes les veus i les diferents vies i llenguatges. Hem d'incloure totes les veus, la dels infants, la dels i de les mestres, la de les famílies, la dels experts, la d'internet i dels mitjans de comunicació i també la veu de la història. I sobretot cal tenir present que no és el mateix verbalitzar que comunicar, comunicar des de la responsabilitat, la consciència, la coherència i el sentit crític. (Quadres 4 i 3)

Com ho fem?

PROJECTES DE COMUNITAT

A partir d'una pregunta motivadora o d'un repte a assolir es desenvolupa el projecte de comunitat del trimestre. La pregunta es formulada per l'equip de mestres de la comunitat, recollint les inquietuds dels nens i de les nenes, així el camí que segueix cada un dels grups dependrà de les inquietuds propis de cada un d'ells.

El treball de comunitats comporta la barreja dels tres nivells de cada comunitat:

- Petits: EI3, EI4 i EI5.
- Mitjans: 1r, 2n i 3r.
- Grans: 4t, 5è i 6è

Els grups de la comunitat de Petits es concreten en 3 durant el primer trimestre, ja que els infants de 3 anys no s'incorporen, i en 5 el 2n i 3r trimestre. El criteri de confecció de grups és l'heterogeneïtat. El número de alumnes està al voltant dels 17/18

A les comunitats de mitjans i grans els grups es concreten en 5, no estables, organitzats a partir del domini personal a l'accés a la informació. El número de alumnes de cada grup oscil·la entre 7 i 21.

PROJECTES D'AULA

Recullen les inquietuds dels grups de referència i estan vinculats a la vida del aula. És a partir de l'escolta i l'observació del què passa a l'aula per part dels i de les mestres que s'inicia el projecte.

Tant als projectes de comunitat com d'aula les preguntes o reptes són sols excuses que ofereixen una multiplicitat de possibilitats. El més important no es el què, sinó el com. La conversa es converteix en l'element que vehicula i potencia la creació de significats.

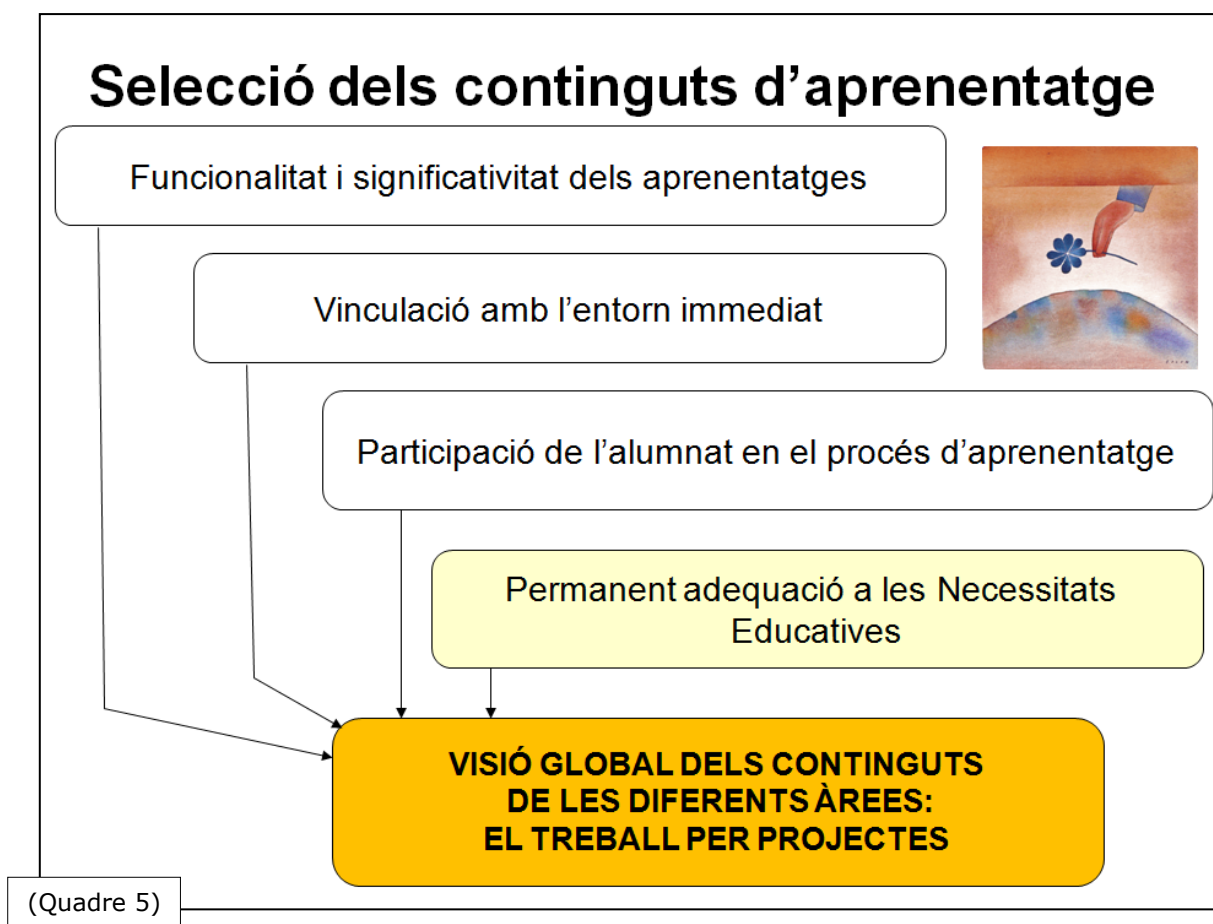
El fet de començar amb una pregunta o el plantejament d'un repte ens porta a :

- Activar tot allò que sabem, els sabers personals lligats a la nostra cultura.
- A conèixer més sobre el que la pregunta ens interpel·la.
- Centrar el tema del qual volem treballar. Sovint sorgiran noves preguntes que aniran esmicolant, reconduint, desenvolupant,...la pregunta inicial. Noves preguntes que, constantment, els alumnes es plantegen sorgides de la mateixa investigació i que haurem de tenir presents per tirar endavant i assolir el objectius de la nostra indagació.

Els continguts

La narrativa del temps és la que ens dirà quins són els continguts que necessitem per tirar endavant el nostre projecte, així doncs els aprenentatges seran funcionals i significatius, amb la intenció de crear significats sobre el que estem aprenent. Els i les mestres sabem en tot moment que volem que passi a l'aula, però no podem controlar quan passarà i com. Els treball fraccionat per àrees deixa de tenir sentit i la globalització dels treball pren protagonisme a les nostres aules.

Cal oferir als infants oportunitats per desenvolupar competències cognitives de nivell superior. Això és possible mitjançant els enfocaments basats en la investigació emmarcats en projectes complexos i rellevants que requereixen implicació constant, col·laboració, recerca, gestió de recursos i desenvolupament d'un rendiment o producte ambiciosos, on els continguts d'aprenentatge estan al servei del desenvolupament de les capacitats i de les competències, al servei de la investigació autònoma i eficaç.

La documentació

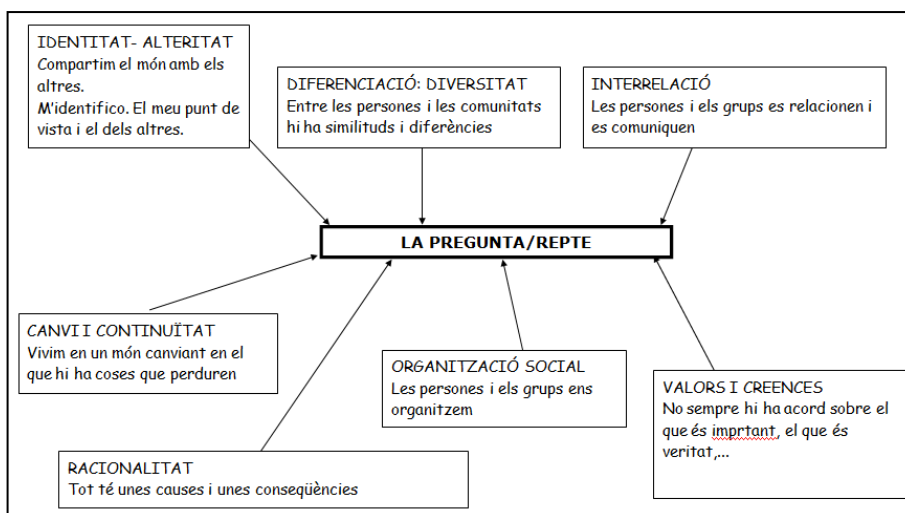
La documentació del treball per projectes es concreta amb la planificació i la documentació final.

LA PLANIFICACIÓ/PROJECCIÓ DEL PROJECTE

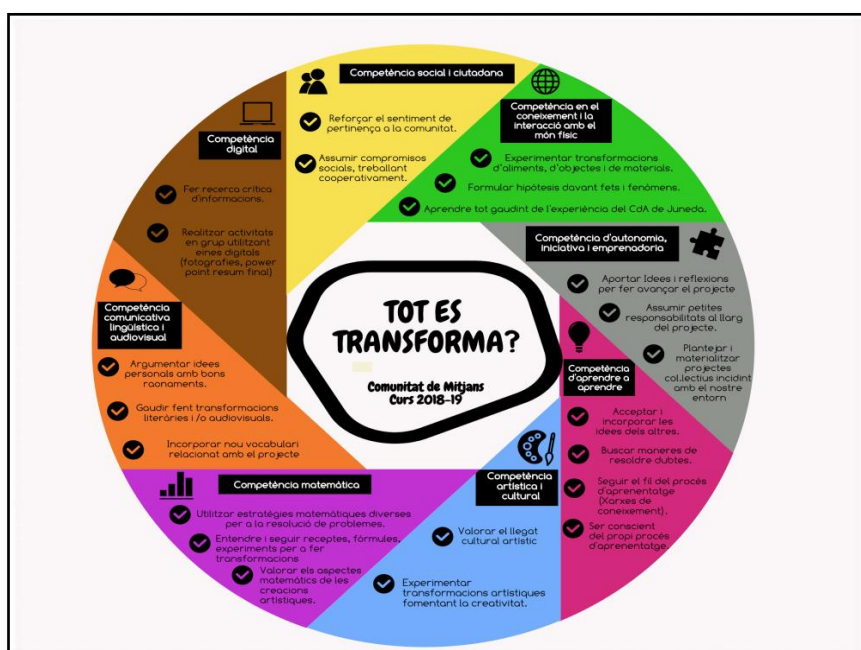
Aquesta planificació inicial del cada uns dels projectes, que configuraran aquest "aprendre per projectes" i que teixeix en un tramet les relacions, consisteix en:

- Escollir una pregunta un cop investigades totes les seves possibilitats o veure les possibilitats de la pregunta plantejada a l'aula.
- Plantejar la pregunta als nens i nenes amb la finalitat de generar converses i noves preguntes. A vegades una segona pregunta serà el centre del projecte.
- Decidir l'inici: mapa conceptual, bateria de preguntes, exposició ...
- Marcar-nos uns itineraris probables, avaluem les possibilitats de cada tot un fent atenció en las diverses maneres d'aprendre per solucionar els problemes.

Aquesta planificació, oberta i dinàmica, té moltes formes de concreció, una d'elles i que ens va ajudar en els inicis dels projectes a l'escola es basar-se en els conceptes clau de les ciències socials (Quadre 6). Altres concrecions d'aquesta projecticó que fem els i les mestres dels projectes són els mapes conceptuals, rodes de competències o capacitats,... (Quadre 7)

(Quadre 6)

(Quadre 7)

Alhora, i a mesura que avança el projecte, planifiquem moments/situacions enteses com activitats humanes situades en contextos amplis d'acció i resolució. Exemple d'aquestes situacions moments poden ser sortides, notícies, visionat de pel·lícules i documentals, visites a experts, la creació científica i artística...

LA DOCUMENTACIÓ FINAL

Les i les mestres de l'escola disposen d'una hora setmanal per poder documentar el treball realitzat en el projectes en el blog de l'aula o de comunitat.

La documentació final, resultat del treball realitzat, es concreta la documentació feta per les i els mestres en del blog, el recull de treball realitzats pels nens i nenes, la graella de capacitats o competències i mapes d'aprenentatge finals fruit dels desenvolupament dels mapes inicials, si és el cas.

"Los contenidos pasan de ser lugares para conquistar a tierras para explorar. Del currículum del turista... se pasa al currículum del viajero (un tema puede ser recorrido desde diferentes puntos de vista) y el camino no nos lleva a un lugar predeterminado, sino a descubrimientos marcados por la sorpresa, la extrañeza, la curiosidad y , en ocasiones, la inquietud"

Fernando Hernández